

Försvagad Xanana Gusmão

Sedan attacken mot Xanana Gusmão (62) den 11 februari har han och hans familj inte varit tillbaka i sitt hus i bergen utanför Dili och de kommer aldrig återvända dit. Efter attacken har de bott i ett väl skyddat område nära Dilis flygplats medan ett nytt och väl bevakat hus byggs nära Hotel Turismo längs havet. Gusmão var orolig för sin säkerhet långt före attacken och har sedan drygt två år tillbaka inte kunnat röra sig fritt.

Många förändringar

Mycket har förändrats för Gusmão som tidigare betraktades som ett helgon på grund av sin kamp mot den indonesiska ockupationen. Ungdomar har kastat sten mot honom, han har anklagats för att vara pro-indonesisk samt för att leda en korrupt och inkompetent regering. Glorian har falnat och han kämpar för att återta sin auktoritet men enligt många av anhängarna inte tillräckligt. Gusmão betraktas inte, såsom tidigare som landets ende legitime ledare, utan anklagas regelbundet för arrogans och obeslutsamhet. Enligt Mark Aarons, som länge följt Östtimor, har symboliken i Gusmãos frihetskamp i bergen då han "satt där som Mandela i sin fängelsecell" bleknat. "Delvis beror det på att han inte är någon duglig byråkrat eller administratör, vilket till 90 procent gör en bra premiärminister."

Minskad popularitet

År 2001 gick Gusmão i en extatisk massa bestående av 15.000 människor inför valet till en konstituerande församling utan att någon säkerhetspersonal syntes till. Syftet var att framhäva att det var folket som var viktigt, inte han. Då ville de flesta att Gusmão skulle bli premiärminister. För den nationella enighetens skull valde han dock att inte alliera sig med något parti och vann den inte lika viktiga presidentposten 2002. Vissa bedömare menar att det var hans första stora misstag - Gusmão borde i stället ha bildat ett eget parti eller kanske gått med i Fretilin och sedan styrt som premiärminister. Nu anklagas han för att inte ha gjort tillräckligt, trots sina 17 år i motståndskampen och sju år i fängelse.

Som en följd av att han blev president med symbolisk makt kunde Fretilin styra med Mari Alkatiri som premiärminister men denna ordning bröt samman under krisen 2006. Ordningen återställdes först tack vare parlamentsvalet 2007, då Gusmão till slut bestämde sig för att försöka bli premiärminister. Hans nybildade parti CNRT fick cirka 22% av rösterna och Fretilin omkring 30%. Följden blev att en koalitionsregering bildades men den har varit skakig under den senaste tiden. Gusmão har försökt köpa lojalitet genom att utnämna 47 ministrar i sin regering men det har inneburit att makten blivit för utspridd.

Korruption och kollaboratörer

Regeringsmedlemmar och Fretilin har klagat på att hans

ministrar är antingen korrupta eller före detta "kollaboratörer". Graden av korruption är svår att uttala sig om men att samarbete med den indonesiska ockupationsmakten förekom är ett odiskutabelt faktum, något som dock gäller många östtimoreser. Gusmão har gjort många besvikna genom att vägra fördöma före detta milisledare eller indonesiska officerare ansvariga för massakrer.

Både Gusmão och president José Ramos-Horta tycks vara beredda att förlåta brott begångna av korrupta ministrar, rebeller, milisledare eller indonesiska armégeneraler i syfte att gå vidare. För två veckor sedan reste Gusmão med en stor delegation till Jakarta. Vid hemkomsten meddelade han att armén och polisen ska öva tillsammans med sina indonesiska kollegor, ett beslut som med tanke främst på våldsvågen under 1999 kan ifrågasättas.

Försvagad auktoritet

En före detta allierad med de indonesiska generalerna, affärsmannen Tommy Winata, sägs se sig om i Dili för att bygga ett kasino med Gusmãos godkännande, något som den inflytelserika katolska kyrkan väntas protestera emot. Enligt Horta hade Gusmão en gång varit en oomtvistad ledare. Inte ens de i övriga frågor kritiska medierna kritiserade honom. Medierna skrev ingenting när Gusmão inte gick till mässan efter att påven Johannes Paulus II hade dött, vilket icke hade varit fallet om Horta eller Alkatiri hade uteblivit.

Nu är det annorlunda och Gusmão har mycket att göra för att återupprätta sin auktoritet. Hans regeringskoalition har 35 av 65 ledamöter i parlamentet men nu är den hotad: för tre veckor sedan meddelade ASDT (The Timorese Social Democratic Association) att det skulle associera sig med Fretilin. Även om partiet där efter ändrade sig och sade att det skulle stanna kvar visar detta hur bräcklig koalitionen är. Denna vecka har veteranernas parti med två ledamöter meddelat att det ska gå med i koalitionen men det förändrar inget: partiet har alltid stött regeringen. Gusmão har dock slutligen insett att hans regering dras med problem. Mark Aarons menar att Gusmão tvekade för länge huruvida han skulle ta hand om den exekutiva makten eller ej. Därför kunde de som vistats i exil i Mocambique, Australien och Portugal ta över makten i namnet av Fretilin: detta belastar nu honom.

Splittrat land

Fretilin vill inte att läget i landet ska förvärras ytterligare men agerar ändå för att få slut på Gusmãos styre med hjälp av småpartier. Val ska hållas 2012 men Fretilin vill att de ska hållas i början av 2009. Medan Horta stöder förslaget, är Gusmão starkt emot. Även om Gusmão och Horta offentligt tycks vara eniga, står de inte varandra nära. Det tog mer än en månad innan Gusmão

Fortsättning på sidan 8

Fortsättning från sidan 4

reste till Darwin för att träffa Horta efter attacken i februari.

Uppfattningen finns att det var den 23 mars 2006 då Gusmão förlorade sin rörelsefrihet. Denna dag lämnade nästan 600 soldater från de västra delarna av Östtimor sina baracker, eftersom de ansåg sig diskriminerade inom försvarsmakten som leddes av befälhavare från de östra delarna. I ett tal föreslog Gusmão att armén nu bara skulle bestå av soldater från öst och inga från väst som alla var "milisbarn". Det var ironiskt menat men

talet gjorde båda sidor upprörda. Många menar att talet legitimerade uppdelningen mellan väst och öst. Enligt Mark Aarons har Gusmão inte insett i vilken grad hans ställning har försvagats. Få tecken finns på att han skulle vara på väg att återta sin tidigare position. Han har inte lyckats få ihop en duglig regering. Det enda sättet vore att förbättra människors dagliga liv men det tycks inte vara på gång att ske.

Gabriel Jonsson

Källa: Paul Tooney, "St Xanana's halo, and power, slipping", *The Australian*, 17/5 2008

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA.